

SOSIAALIPALVELUYRITTÄJYYDEN EHDOT JA MAHDOLLISUDET

Ulkoistamiskeskustelun diskurssit palvelusetelityöryhmän muistiossa

JOHDANTO

Väestön ikääntymisen seurauksena sosiaalipalvelujen tarve kasvaa. Kasvavaa sosiaalipalvelujen kysyntää on tarkasteltu palvelumarkkinoiden kasvu- ja kehittymisnäkökulmasta (esim. Hallipelto 2008; Kettunen 2006). Siinä markkinoiden kehittyneisyyttä on tarkoitettu parantaa kilpailun avulla, ja alan tuottajille tarjotaan vaihtoehtoisina kilpailustrategioina joko erikoistumista tai hintakilpailua. Kilpailun uskotaan vahvistavan yrittäjyyttä. Yrittäjyyttä vahvistavaa vaikutusta on kuitenkin kyseenalaistettu, sillä kilpailu ei välttämättä edistä uusien yritysten syntymistä, vaan saattaa pikemminkin keskittää toimintaa jo olemassa oleviin yrityksiin. Pienten yritysten onkin todettu menestyvän kuntien kilpailuttamisprosesseissa huomattavasti enemmän kuin suurten (Salminen ja Viinamäki 2001). Termiä näennäismarkkinat käytetään kuvaamaan tilannetta, jossa kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen järjestetään julkisen sektorin sisällä. Sosiaalipalvelumarkkinoiden on katsottu muotoutuvan kunnan sisäisestä kysynnästä ja tarjonnasta ja siksi täyttävän näennäismarkkinoiden ehdot. Tämä näkökulma ei kuitenkaan ota huomioon ulkoistamisen tuloksena syntyneiden markkinoilla toimivien palveluntuottajien aitoa kilpailutilannetta. Ostajien lukumäärä voi järjestämistavasta riippuen vaihdella yhden (monopsoni) ja usean (polypoli) välillä. Tarjoajien keskinäistä kilpailua se ei kuitenkaan poista, vaikka kilpailuasetelmat eroavat niissä toisistaan. Siksi yrittäjien näkökulmalla on paikkansa myös ulkoistamisen ympärillä käydyssä keskustelussa.

Julkisen sektorin palvelujen ulkoistamisen eli sen toimintojen siirtämisen yksityiselle sektorille on todettu tapahtuvan uusliberalistisessa hengessä (Miller & Rose 1999, 134). Suomessa ulkoistamisen katsotaan alkaneen 1980-luvun lopulla julkisen sektorin reformin myötä, joka piirsi yhtiöittämisen, tulosjohtamisen ja kilpailuttamisen suuntaviivat. Palvelujen ulkoistamista on tutkittu ja tuotu esiin uuden julkisjohtamisen keskusteluissa, joissa on kansainvälisin vertailuin tarkasteltu julkisen sektorin ulkoistamistoimia ja niiden tehokkuutta (mm. Verheijen & Coombes 1998). Aihetta kriittisesti tarkastelleet tutkijat (mm. Julkunen 2001; Koskiahho 2008) ovat kiinnittäneet huomiota kansalaisen asemaan ja väestön eriarvoistumisen lisääntymiseen. Tässä artikkelissa keskityn yrittäjyyden ja liiketoimintamahdollisuuksien tarkasteluun ulkoistamiskeskustelussa.

Tällä hetkellä yritysten osuus Suomen sosiaalipalvelutuotannosta on vielä pieni, ja yritykset ovat tyypillisesti pienikokoisia. Yrittäjistä yli 90 % on naisia (Kettunen 2006). Yksityisen sektorin eli järjestöjen ja yritysten yhteenlaskettu osuus Suomen sosiaalipalvelutuotannosta on kuitenkin jo

lähes neljäsnes (Kauppinen & Niskanen 2005). Osuuden odotetaan kasvavan, ja kasvun myötä toimialan katsotaan tulevaisuudessa luovan liiketoimintamahdollisuuksia nimenomaan naisille (TEM 2008, 9). Tätä taustaa vasten on perusteltua tutkia, minkälaisia ulkoistamisprosessin myötä kehittyvistä liiketoimintamahdollisuuksista oikein puhutaan ja mitä niillä tarkoitetaan.

Artikkelissani tarkastelen sosiaalipalvelutuotannon ulkoistamispuhetta diskursiivisella tutkimusotteella. Aineistona käytän Suomen sosiaali- ja terveysministeriön asettaman palvelusetelityöryhmän laatimaa muistiota (STM 2008:32). Kesäkuussa 2007 sosiaali- ja terveysministeriö asetti palvelusetelityöryhmän selvittämään mahdollisuuksia laajentaa kunnallisen palvelusetelin käyttöalaa kaikkiin sellaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin, joihin se soveltuu. Siten työryhmän muistio liittyy palvelujen ulkoistamisprosessiin. Tämän artikkelin tarkoituksena ei ole tehdä johtopäätöksiä työryhmän ehdotusten mielekkyydestä. Sen sijaan tarkoituksena on tuoda esiin ne arvot ja oletukset, joille muistio rakentuu. Muistio osallistuu poliittiseen sosiaalipalvelutuotannon uudistamiskeskusteluun, johon se avaa arvokkaan ikkunan monipuolisen laatijajoukkonsa ja jäsentensä edustamien näkökulmien ansiosta. Huomattavaa on, että tuloksena tuotettu teksti ja esitetyt ehdotukset ovat heterogeenisestä laatijajoukosta huolimatta virallisen yksinäisiä. Erityisen painoarvon muistion puheelle antaa se, että sen on määrä materialisoitua lainsäädännöksi, mikä merkitsee puheen sisältämien arvojen ja oletusten sisällyttämistä lakiin ja asetuksiin, myöhemmin myös yrittäjyyskoulutuksiin ja yrittäjäkelpoisuusvaatimuksiin.

Analyysin tuloksena nimitän muistion diskursseja ikääntymisen uhka-, säänneltyjen markkinoiden, tehokkuus-, sosiaalipoliittiseksi ja asiakkuusdiskursseiksi. Kuvaan niiden sisältämiä arvoja ja oletuksia sekä niissä muodostuvia toimijan paikkoja ja toimijuuden ehtoja. Hahmotan myös diskurssien mahdollisia seurauksia yrittäjyydelle tarkastelemalla, minkälaisia ehtoja liiketoimintamahdollisuuksille niissä tuotetaan. Artikkelin johtopäätösoiossa peilaan havaintojani yrittäjyyskeskusteluun. Yrittäjyystutkimuksessa diskursiivinen tutkimusote on edelleen suhteellisen uusi ja painottuu paljolti yrittäjäidentiteetin ja sen muodostumisen tarkasteluun. Tutkimukseni avaa näkökulman ilmiön yhteiskunnallisen tarkastelun suuntaan ja osoittaa, miten diskursseissa asetetaan rajaehdot myös liiketoiminnan tekemiselle. Siten se täydentää yrittäjyysidentiteetin tutkimusta (mm. Ahl 2006; Sörensen 2008, Ogbor 2000), jonka tutkimuskohteena on yrittäjähenkilö sekä hänelle diskursseissa tuotetut identiteetit ja itsensä toteuttamisen rajat.

TEOREETTISET JA METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Ulkoistamiskeskustelu on kansainvälisesti ollut vilkasta erityisesti tietoteknologia-alan ympärillä. David Knights ja Beverley Jones (2007) ovat tarkastelleet liiketoimintojen Intiaan ulkoistamiseen liittyvää kirjallisuutta diskursiivisesti ja tunnistaneet kaksi ääripään diskursssia, joille he ovat antaneet metaforat unelma ja painajainen. Knightsin ja Jonesin mukaan unelmassa on kyse utopiasta, joka nojaa teknologiauskoon. Painajainen puolestaan kuvaa dystopiaa, jonka mukaan kapitalismin pohjautuva logiikka ohjaa yrityksiä kohti alemmaa kustannustasoa ja korkeampaa tuottoa osakkeenomistajalle. Knights ja Jones huomauttavat, että ulkoistamisilmiö seurauksineen niin kulttuurisesti, taloudellisesti, eettisesti kuin poliittisestikin on monisyisempi kuin mitä kirjallisuuden ääridiskurssit antavat ymmärtää. Poliittisen ulkoistamispuheen tarkasteleminen ääridiskurssien keinoin ei mielestäni tarjoa uutta näkökulmaa ulkoistamisilmiölle vaan vahvistaa esitettyä dikotomiaa: käyttämäni aineisto, jonka tarkoituksena on edistää yrittäjyyttä ja sallia toiminnan ulkoistaminen, on helppo kategorisoida unelman puolelle. Kiinnostavampaa tässä yhteydessä on tarkastella, minkälaisille poliittisille, taloudellisille, kulttuurisille tai eettisille arvoille, asenteille ja oletuksille ulkoistamisen unelmapuhe rakentuu.

Yosem Companysin ja Jeffery McMullenin (2007, 303) määritelmän mukaan yrittäjyys on toimintaa, joka tuo uusia tuotteita ja palveluja markkinoille. Scott Shanen ja S. Venkataramanin (2000, 218) mukaan yrittäjyystutkimuksen tehtävänä on puolestaan tutkia miten, kenen toimesta ja millaisin seurauksin uusien tuotteiden ja palveluiden luomismahdollisuuksia löydetään, arvioidaan ja hyödynnetään. Yrittäjyys pitää sisällään siten paitsi yrittäjän toimijana myös liiketoimintamahdollisuudet, joita tämä hyödyntää. Tarkastelen yrittäjyyden ja liiketoimintamahdollisuuksien rakentumista ulkoistamisen unelmapuheessa diskursiivisen yrittäjyystutkimuksen avulla. Daniel Hjorth, Campbell Jones ja William Gartner (2008) peräänkuuluttavat kontekstisidonnaisen tutkimuksen, johon diskursiivinen luentatapa lukeutuu, vahvempaa huomioimista yrittäjyystutkimuksessa. He toteavat, että tätä lukumäärältään suurta 'eurooppalaista koulukuntaa' kohdellaan 'toisena' hallitsevaan koulukuntaan nähden, joka pyrkii tiedon yleistettävyyteen. He korostavat kontekstisidonnaisen tutkimuksen säilyttävän yhteytensä todellisuuteen erityisen hyvin juuri sen vuoksi, ettei se tarkastele sosiaalisia ja kulttuurillisia tekijöitä yleisteorioiden siirrettävinä muuttujina vaan ottaa ne huomioon riippumattomina ja itsessään tärkeinä voimina. (Hjorth, Jones & Gartner 2008, 82). Kontekstisidonnaisen tutkimuksen eduiksi mainitaan myös sen suoma mahdollisuus tuoda esiin uusia yrittäjyyden muotoja, käytäntöjä ja konsepteja (Steyaert & Katz 2004, 180).

Diskurssien merkitys yrittäjyyteen ja instituutioihin yleensäkin on havaittu laajalti. Tammar Zilberin (2007, 1037) mukaan diskurssit rakentavat instituutioita tukemalla merkitysjärjestelmiä ja käsityksiä, jotka määrittävät alallaan kyseenalaistamattomia rakenteita, käytäntöjä ja ajatuksia. Steve Maguire ja Cynthia Hardy (2006) huomauttavat diskurssien muodostavan sääntöjä ja strategioita, joiden mukaan toimija voi puhua, ja joiden seurauksena tietyt mahdollisuudet ja tulokset ovat todennäköisempiä kuin toiset. Tällaisiin kyseenalaistamattomiin merkitysjärjestelmiin perustuvat mahdollisuudet suosivat tietyjä toimijoita toisten kustannuksella. (Maguire & Hardy 2006, 9). Tutkijat (mm. Grodal 2007; Rindova, Pollock & Hayward 2006) ovatkin todenneet, että neuvottelut merkityksistä ovat tärkeitä siitä syystä, että ne määrittävät tiettyyn joukkoon kuten toimialalle tai menestyjiin kuuluvat, joilla puolestaan on pääsy resurssiin. Feministiteoreetikot (mm. Mumby & Putnam 1992; Martin 1990; Weedon 1987) ovat puolestaan todenneet, että toimijat rakentavat identiteettinsä diskursiivisten käytänteiden kuten sääntöjen, käyttäytymisen ja merkitysjärjestelmien kautta, joista tulee jokapäiväisiä tapahtumia organisaatiossa.

Sosiaalipalveluala on toimiala, jolle uudistuksen myötä tarjotaan muutosta ja sen myötä tietyn merkityksin myös yrittäjyyttä. Siten sosiaalipalvelualan kohtaamat uudistusvaatimukset antavat tilaisuuden tarkastella käynnissä olevaa neuvotteluprosessia yrittäjyyden merkityksenannoista. Palvelusetelityöryhmän laatima muistio (STM 2008:32) on Suomen hallitusohjelman mukainen linjaus tulevaisuuden sosiaalipalvelutuotannolle ja siksi merkityksellinen sosiaalipalvelutoimijoille. Palveluseteli on väline palvelurakenteen muutokselle: sen avulla pyritään perinteisesti julkisen sektorin palvelutuotantoa siirtämään yksityiselle sektorille. Työryhmän jäsenet ovat sosiaali- ja terveysministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, kauppa- ja teollisuusministeriöstä (nykyisin työ- ja elinkeinoministeriö), Suomen Kuntaliitosta, Sitrasta, Lääkäripalveluyritysten yhdistys ry:stä, Sosiaalialan Työnantaja- ja Toimialaliitosta, Harjavallan kaupungista sekä Suomen Yrittäjistä. Sihteereinä ovat toimineet STM:n ja Stakesin edustajat. Lisäksi työryhmä on kuullut yhdeksää eri sosiaali- ja terveyssektorin asiantuntijaa. Konkreettisenä toimeksiantona työryhmällä oli laatia ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi siten, että ne voisivat tulla voimaan vuoden 2009 aikana. Muistio koostuu kuudesta kappaleista: 1. palvelusetelin käyttöalan laajentamisen lähtökohta ja taustaa, 2. sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä, 3. palvelusetelin käytön nykytila, 4. muita näkökohtia, joilla voi olla vaikutuksia palvelusetelin käyttöön, 5. sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin käyttöalaa koskevat kehittämistarpeet ja 6. työryhmän ehdotukset, sekä liitteistä 1. lakiluonnos, 2. sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelilaki, 3. erilaisia suomalaisia

palvelusetelimalleja ja kuntaesimerkkejä sekä 4. sairausvakuutuksen sairaanhoitovakuutus. Koko muistio on pituudeltaan 35 sivua ilman liitteitä ja 46 sivua liitteineen. Aineistona käyttämästäni palvelusetelimuistiosta olen analysoinut itse ehdotustekstin perusteluineen ilman liitteitä.

Analysoin sosiaalipalvelutuotannon uudistamispuhetta diskursiivisella tutkimusotteella. Diskurssilla ymmärrän määrittelyn, jonka Foucault antaa teoksessaan Tiedon arkeologia (2005, 155):

Diskurssiksi kutsutaan lausumien kokonaisuutta sikäli kuin lausumat ovat peräisin samasta diskursiivisesta muodostelmasta; se ei muodosta rajattomasti toistettavissa olevaa retorista tai muodollista ykseyttä, jonka ilmaantuminen tai historiallinen käyttö voitaisiin osoittaa (ja tarpeen tullen selittää); se muodostuu rajallisesta määrästä lausumia, joiden olemassaolohtojen kokonaisuus voidaan määritellä.

Tarkastelen puhetta liiketoiminnan näkökulmasta, enkä pyri diskurssien tyhjentävään kuvaamiseen. Tutkin, miten yrittäjyys ja liiketoimintamahdollisuudet ymmärretään tilanteisesti. Diskurssieja tunnistaessani olen teemoitellut muistion tekstiä, etsinyt yhtenäisiä arvoja ja oletuksia määrittämällä diskurssien toiminnan kohteita, väistämättöminä esitettyjä tapahtumia sekä erittelemällä sanastoa. Olen tutkinut mitä sanotaan ja mitä jätetään sanomatta sekä minkälaisia hierarkioita diskurssissa tuotetaan. Näiden tekijöiden olen katsonut muodostavan diskursiivisia käytänteitä, jotka ryhmittävät lausumia. Aloitin analyysin teemoittelulla sekä normatiivisen poliittisen ja talousterminologisen puhettavan tunnistamisella. Kirjoittamisen ja merkitysten purkamisen kautta täsmensin diskurssieja, tarkensin niiden rakentumista ja nimesin aladiskurssieja sen suhteen, minkälaista paikkaa ne tarjoavat sosiaalipalvelutuotannolle. Tämän jälkeen tarkastin, tarjoavatko diskurssit paikkaa yrittäjyydelle ja liiketoimintamahdollisuuksille sekä millä ehdoilla ne määrittävät. Apuna olen käyttänyt retorista analyysiä, jonka avulla olen selvittänyt, mistä ja miten asiasta puhutaan. Retoriikassa eetokseksi kutsutaan puhujan kykyä herättää luottamusta ja vaikuttaa sellaiselta, joka ottaa eettiset normit ja arvot tosissaan. Paatos puolestaan viittaa tunteisiin, joita puhuja herättää kuulijoissaan. Logos tarkoittaa puheen varsinaista sisältöä, ja mythos niitä tarinoita, jotka ovat siinä symbolisesti läsnä, vaikka niitä ei lausutakaan. (Blomstedt 2003, 80-82.) Tekstin retoriset valinnat vaikuttavat muodostamaani tulkintaan diskurssista. Ne vaikuttavat myös metaforaan, jonka diskurssin kuvaamiseksi muodostan. Metaforan avulla pyrin tiivistämään diskurssin eetoksen. Metafora muodostuu Chaïm Perelmanin (1980, 119) mukaan tihentymänä analogian pohjalta, joka kuvaa kuvattujen suhteiden samankaltaisuutta toisen, erillisen, tilanteen kanssa. Perelman huomauttaa, että analogian ja siten myös metaforan käyttö tarkoittaa tiettyjen näkökulmien esiin nostamisen ja toisten pois jättämisen valintaa ilmiön kuvaamisessa (Perelman 1980, 124). Loppujen lopuksi metaforat ovat siten tutkijan tulkintoja ja nähdäkseni pikemminkin luovat kuvaa samankaltaisuuksista kuin yksiselitteisesti kuvaavat olemassa olevia. Metaforien avulla tutkijalla on mahdollisuus esittää uusia näkökulmia ilmiön tarkasteluun. Teorioiden kehittämiseen metaforat toimivat välineenä juuri näkökulmien vaihdoksen ja uusien ideoiden avulla. (Hellsten 2002, 23.) Eräiden tutkijoiden, kuten Kenneth Burken, mielestä metafora onkin aito metafora vain silloin, kun se tuottaa näkökulman muutoksen ja lisää uuden aspektin tarkasteltavaan (Blomstedt 2003, 98). Juuri uuden, kriittisen, näkökulman esiintuominen on ollut tavoitteeni metaforieni käytössä.

Olen eritellyt diskurssissa muodostettuja toimijuuksia ja niille asetettuja ehtoja. Toimijuus on mahdollista vain diskurssin sisällä sen ehdot hyväksyen. Siten ne antavat viitteitä diskurssista. Vaikka tarjotut positiot ovat rajaaavia ja alistavia, eivät ne tai niitä tukevat merkitysjärjestelmät kuitenkaan ole pysyviä, kuten Joan Scott (1992) on korostanut. Juuri diskurssien keskinäisistä ristiriitaisuuksista löytyy Scottin mukaan mahdollisuus vastarintaan ja muutokseen. Diskursiivisuus tutkimusotteena on haastava, sillä sen tarkoituksena ei ole tarjota lukijalle uutta objektiivista totuutta. Tuloksena syntyy totuuksien, vastakohtaisuuksien ja vaihtoehtojen analyysi, joka tuo esiin totuuksien perustoja.

IKÄÄNTYMISEN UHKADISKURSSI

Palvelutarpeet kasvavat erityisesti *ikäntyneiden määrän kasvun*, uuden teknologian käyttöönoton ja kuntalaisten vaatimustason kasvun myötä. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat myös kuntien elinvoimaisuuteen ja *taloudellisiin mahdollisuuksiin rahoittaa sosiaali- ja terveyspalveluja*. (13)

Palvelujen kysynnän kasvu ja siitä aiheutuva henkilökunnan määrän lisäystarve *uhkaavat* heikentää kuntatalouden tasapainoa. (STM 2008, 15)

huoltosuhteen muutos tulee olemaan huomattava ja siihen *on varauduttava* (13)

Muistiossa vanhusväestön määrän kasvu kuvataan koko väestöä kohtavana vaaratilanteena, johon nähdään tarpeelliseksi löytää oikeat sääntely- ja hallintakeinot riskien pienentämiseksi. Riski ymmärretään vaarana. Ikääntyminen yhdistetään muistiossa palveluvaatimusten kasvuun ja sen seurauksena kustannusten nousuun. Lopulta vanhusten määrän kasvuun kerrotaan uhkaavan kuntataloutta ja vanhukset ymmärretään taloudellisen taakkana. Maarten Simons (2006) kirjoittaa, miten elämää voidaan tarkastella ja myös säädellä kehitystaloudellisesta näkökulmasta. Tällöin se supistetaan taloudellisen pääoman rooliin. (Simons 2006, 530-531.) Elämän merkityksellistyminen resurssiksi tai pääomaksi pitää sisällään myös ääritilanteen, jossa arvoa tuottamaton elämä rasittaa budjettia ja menettää olemassaolon oikeutensa. Ihmisen tuloslaskelma määrittää hänen oikeutensa elämään. (Bröckling 2003, 16.)

Ikääntymistä käsitellään muistiossa laskennallisin määrein: ikääntyminen esitetään kvantitatiivisin luvuin, graafisin kuvin ja pylvästaulukoin. Esittämistapa on monen muun ikääntymistä käsittelevän selvityksen kaltainen (mm. Knuuti, Lehtonen, Vidlund 2007; Parkkinen 2007; Valtioneuvoston kanslian raportti 5/2006). Vanhushuoltosuhte ja väestörakenteen muutos määritetään laskennallisesti. Graafisessa kuviossa esitetään Tilastokeskuksen ennuste huoltosuhteen muutoksesta vuoteen 2040 saakka. Vaaka-akselilla kulkevat vuosiluvut 1950-2040 kymmenen vuoden välein merkittyinä. Pystyakselilla on luvut 0,0-80,0 kymmenen välein. Akseleita ei kuitenkaan ole nimetty eikä numeroita ole selitetty. Kuvioon on piirretty huoltosuhteen kehitysviiva, joka nousee arviolta 45 asteen kulmassa vuodesta 2010 lähtien. Viivan on kerrottu kuvaavan huoltosuhteen muutosta. Kuviossa ja tekstissä esitetyt termit kuten vanhushuoltosuhte, huoltosuhteen suvanto, ikääntyneiden määrän kasvu ja työikäisen väestön poistuma rakentavat tarkkoihin laskelmiin nojaavaa uhkakuvaa ikääntyneistä. Laskelmat perustuvat Tilastokeskuksen väestökehitysennusteisiin ja yltyvät vuosiin 2030 ja 2040 saakka. Ennusteiden esittämistavasta saa kuvan, että ne ovat faktoja. Tekstissä ei selitetä graafisen kuvan sisältämää lapsihuoltosuhtea mitenkään. Sen ennustetaan pysyvän melko tasaisena vuoteen 2040 ulottuvassa kaaviossa. Väestökehitystä vuoteen 2030 kuvaavan toisen kaavion selitetekstissä sen sijaan lukee ”ennuste”.

Vanhushuoltosuhte merkitsee 60 vuotta täyttäneiden määrän suhdetta työikäisten (20-59-vuotiaiden) määrään (13)

Väestörakenteen muutos eli lasten ja työikäisten määrän väheneminen sekä ikääntyneiden määrän kasvu merkitsevät, että palvelujärjestelmää pitää uudistaa ja nykyisiä toimintatapoja arvioida. (13)

Työvoiman *poistuma* on suurimmillaan vuonna 2010. (13)

Suomi siirtyy *pysyvästi* supistuvan työvoiman tarjonnan aikaan, *ellei maahanmuutto* ole ennakoitua selvästi suurempaa. (13)

Tekninen termistö kuten rakenne, poistuma, kasvu ja huoltosuhte muodostavat kuvan fyysisestä massasta. Tekniset sanat luovat myös mielikuvaa huoltoprosessista, jossa on mukana kasvua, rakennetta ja poistumaa. Johtopäätökset Suomen siirtymisestä pysyvästi supistuvan työvoiman tarjonnan aikaan perustuvat ennusteisiin, joissa pohjana on niin ikään ennuste syntyvyyden kehittämisestä. Teksti on varsin normatiivista ja faktuaalistavaa: ”palvelujärjestelmää *pitää uudistaa* ja nykyisiä toimintatapoja arvioida”. (STM 2008:13) Kuvaavaa on passiivin käyttö ja ”vaihtoehtottomuuspuhe” (Jokinen 2002, 140). Varautumiskeinona tuodaan esiin ainoastaan palvelujärjestelmän uudistaminen. Rahamäärän lisäämistä palvelujärjestelmän ylläpitöä varten valtion budjetissa ei mainita vaihtoehtona. Syntyvyyden oletetaan ja ennustetaan pysyvän tasaisena, eikä siitä keskustella tekstissä. Tällaiseen näkemykseen perustuen maahanmuutto tuodaan esiin ainoana ratkaisuna. Kuntien ja erityisesti sosiaali- ja terveysalojen kohtaamasta työvoimapulasta puhuttaessa palkkatasoa ei myöskään mainita mitenkään.

Sosiaali- ja terveysalan tarvitsemaa lisätyövoiman tarvetta on vaikea täyttää, kun työvoiman tarjonta kokonaisuudessaan vähenee (15)

Palkkatason nostaminen keinona työvoiman houkuttelemiselle ei näytä olevan vaihtoehto työvoimapulaan. Asioiden esittäminen tekstissä tosiasioina ja ikävinä faktoina viestii olosuhteista, jotka on vain hyväksyttävä. Jokinen (2002, 140) on huomauttanut tällaisen tosiasiapuheen olevan vahvan seurauksellista puhetta siinä mielessä, että siinä toimijuuden rooli ja vastuu asioiden kulusta syrjäytyvät. Toimijoiden tehtäväksi muotoutuu tosiasioiden hyväksyminen ja oman rationaalisuutena osoittaminen.

Ikääntyminen uhkana ei itsessään tarjoa toimijuuden paikkaa yrittäjälle tai tilaa liiketoimintamahdollisuuksille. Uhka on kuitenkin liikkeellepaneva voima ryhtyä toimeen, välttämätön peruste muutokselle, joka koskettaa koko sosiaali- ja terveyspalvelutuotantorakennetta ja siten myös yrittäjyyttä. Sosiaalipalvelutuotantoa katsotaan kasvavien tarpeiden näkökulmasta. Kuvaavaa diskurssille on uhkakuvien maalaaminen yllä mainituin keinoin kansallisella tasolla (väestörakenne) ja kaikkia kuntia koskettavasti (heikentyvät mahdollisuudet rahoittaa sosiaali- ja terveyspalvelut). Uhattuina ovat Suomi ja sen kunnat. Uhka on todennettavissa laskelmin ja kansainvälisin vertailuin. Vanhuksille tarjotaan varsin passiivinen rooli massana, jonka prosessoiminen jää muiden tehtäväksi. Passiivimuodon käytön vuoksi diskurssi ei kuitenkaan täsmennä, kenen on ryhdyttävä toimeen uhkan eliminoimiseksi. Myös kunnalle muodostuu passiivinen vastaanottajan rooli. Pelastus voi tapahtua vain Suomen ulkopuolelta käsin maahanmuuttajien avulla. Metaforisesti ilmaistuna ikääntymisestä muodostuu kuva vanhenevan väestön massasta, joka vyörymällä uhkaa muiden kansalaisten hyvinvointia ja joka täytyy prosessoida uusin menetelmin.

SÄÄNNELTYJEN MARKKINOIDEN DISKURSSI

Kunnallisten palvelumarkkinoiden avautuminen *lisää kilpailua* tuotannossa ja sitä kautta on *mahdollisuus* tehokkuuden ja laadun parantamiseen. (27)

Monissa tilanteissa on *mahdollista luopua* vallitsevasta kunnan omaa tuotantoa korostavasta tuotantolähtöisestä ajattelutavasta ja *käyttää hyväksi* julkisen ja yksityisen sektorin keskinäistä verkostoitumista ja yhteistyötä. (15)

Sosiaalipalvelutuotannon uudistaminen on yhteydessä markkinoiden toimintaan ja niiden avautumiseen (esim. Kettunen 2006). Kilpailun lisääminen näyttää olevan oleellinen tekijä markkinoiden muodostamisessa.

Kilpailu lisää tuottavuutta ja hillitsee hintojen nousua. Pienillä paikkakunnilla ei ole tällä hetkellä toimivia markkinoita sosiaali- ja terveydenhuollossa eikä siten välttämättä mahdollisuutta saada tätä *hyötyä* käyttöönsä täysimittaisesti. (16)

Palvelusetelin tulisi olla *kunnan kilpailukykyä* lisäävä, yrittäjyyttä ja työllisyyttä edistävä ja markkinoiden kehittymistä tukeva. Kunnan ottaessa palvelusetelin käyttöön, palvelutarpeen arviointi ja *päätösvalta* palvelutuotannon tavasta *säilyvät kunnalla.* (27)

Valinnan vapaus *lisää kilpailua* palvelun tuottajien kesken ja antaa kannusteen palveluntuottajille luoda *uusia innovaatioita.* (16)

Palvelusetelillä voidaan edesauttaa *markkinoiden kehittymistä* myös pienillä paikkakunnilla. (25)

Ehdotetun lain *tarkoituksena ei ole lisätä* palvelujen tuotannon ja kysynnän *volyymiä.* (31)

Tuottavuuden kasvun kerrotaan saavutettavan kilpailun avulla, joka myös hillitsee hintojen nousua. Kilpailu merkityksellistyy diskurssin sisällä keinoksi alentaa kunnan kustannuksia, joille puolestaan asetetaan enimmäistaso. Kilpailun esitetään lisäävän tuottavuutta, palvelusetelin markkinoiden kehittymistä ja sitä kautta myös kilpailua. Kilpailu pakottaa tuottajat luomaan uusia palveluja, innovoimaan. Innovaatioiden oletetaan kilpailun ansiosta muodostuvan sellaisiksi, että niiden avulla saavutetaan vakaa hintataso, hyvä tuottavuus, tehokkuus ja laatu. Tulkintani mukaan innovaatioiden tulee siten tässä yhteydessä tarkoittaa sellaisia uusia yhdistelmiä, joiden avulla kunnan kilpailukyky, hyöty, lisääntyy. Innovaatioihin liittyvä epävarmuus ja yrittäjille tarjottu riski esitetään palvelumarkkinadiskurssissa kannusteena, positiivisena mahdollisuutena. Sosiaalipalvelumarkkinoiden kehittämisen ehtona toimii periaate, ettei palvelujen kysyntä tai tuotanto lisääny, mikä sulkee pois markkinoiden kasvumahdollisuudet. Tällaiset markkinat eivät puhuttele yrittäjää, joka suunnittelee kasvattavansa liiketoimintaansa, ellei hän sitten havittele suurempaa markkinaosuutta käymällä kilpailun muiden toimijoiden osuuksista. Siten yrittäjän kuvaksi ei-kasvavilla markkinoilla muodostuu vahva kilpailija. Tuottajien keskinäisen kilpailun kerrotaan kehittävän markkinoita ja parantavan laatua. Samanaikaisesti markkinaosapuolten, myös kilpailijoiden, tulee toimia yhteistyössä. Kilpailu ja yhteistyö esiintyvät samanaikaisesti ei-kasvavilla markkinoilla.

Tähänastisen tutkimuksen mukaan (mm. Shane ja Venkataraman 2000, 220) yrittäjyys eroaa muusta liiketoiminnasta siinä, ettei yrittäjyydessä ole kyse olemassa olevien palveluiden tai organisointitapojen optimoinnista. Tutkimusten mukaan yrittäjyys pitää sisällään epävarmuutta, mistä johtuen siihen liittyviä päätöksiä ei voida optimoida laskelmin. William Baumol (1993, 200) korostaa, etteivät yrittäjän vaihtoehdot ole etukäteen näkyvissä vaan että jokaisen valinnan seuraukset ovat tuntemattomia. Diskurssissa yrittäjyys näyttäisi kuitenkin rakentuvan nimenomaan optimoinnille, jossa kunnan kilpailukykyä parannetaan ennalta annettujen toimintatapojen raameissa. Juuri asetetut raamit toimintatavoille määrittävät yrittäjyyttä: päätösvalta markkinoilla tuotettavien palvelujen tarpeesta ja tuotantotavasta halutaan keskittää. Baumol väittää optimointiin keskittyvän toimijan muistuttavan karikatyyriä laskelmoivasta robotista (Baumol 1993, 200).

Kunnan esitetään pystyvän käyttämään hyväksi sektoreiden välistä yhteistyötä oman tuotantonsa korostamisen sijaan. Kunnan katsotaan siten hyötyvän uudesta järjestelytavasta. Puhe on positiivista ja suostuttelevaa ja se painottaa kunnan mahdollisuuksia ja hyötyjä. Perelmanin (1980, 42) mukaan jokaista esitystapaa ja argumentaatiota edeltää aina valintaprosessi. Esitystapojen, arvottamisten ja painotusten valinnat ovat hänen mukaansa sitä selvemmin päätöksiin perustuvia, mitä selkeämmin niille voidaan esittää vaihtoehtoja. Esimerkkinä diskurssin suostuttelevasta esitystavasta käy termi kilpailu, joka saa positiivisen merkityksen hyödyn tuottajana kunnille tuottajien välisen hintakilpailun mahdollisen negatiivisen konnotaation sijaan. Kuntien oman tuotannon ja yksityisen tuotannon välinen kilpailu esitetään niin ikään yhteistyömahdollisuutena, vaikka markkinoiden volyymin ei olekaan määrä kasvaa ja kyseeseen voi täten tulla myös tuottajien välinen uusjako tuotantomäärien suhteen.

yksityinen sektori *täydentää* kunnallista palvelutuotantoa (9)

Pieniyrittäjyyteen perustuva toimintamalli sopii hyvin useisiin *lähipalveluina* tuotettaviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. (25)

Tuottajat jaetaan yksityiseen ja julkiseen sektoriin, joiden odotetaan yhtäältä verkostoituvan, toisaalta kilpailevan keskenään. Yksityisen sektorin roolina on täydentää julkista sektoria, mikä tuo esille säilytettävän hierarkian. Pienille yrityksille muistion puheessa tarjotaan toiminta-alueeksi lähipalvelumarkkinoita. *Lähipalvelumarkkinat* antavat aiheen olettaa jonkinlaisten *etäpalvelumarkkinoiden* olemassaolosta tai sellaisten luomisesta, vaikka niitä ei tekstissä mainitakaan. Mikäli lähipalvelumarkkinoita tarjotaan pieniyrittäjille, lienevät etäpalvelumarkkinat suurille yrityksille tarkoitettut. Yrittäjyys näyttäytyy osana suurta kokonaisuutta, joka innovoiden keskittyy kunnan kilpailukykyyn varmistamiseen ja työllisyyden edistämiseen. Yrittäjän rooliksi muodostuu kunnan käytettävissä oleminen. Kunnan roolina on pääasiallinen tuotanto, yrittäjälle annetaan mahdollisuus työllistyä sekä täydentää ja palvella kuntaa. Entistä kilpailullisempi tuottaja palvelee kuntaa.

Sosiaalipalvelutuotantoa käsitellään diskurssissa markkinoiden toimivuuden näkökulmasta. Se nimeää yrittäjyyden eksplisiittisesti ja tarjoaa sille toimijuutta yhtenä markkinaosapuolena. Yrittäjien toimijuus sisältää mahdollisuuksia osallistua tuotantoon. Näitä liiketoimintamahdollisuuksia tarjotaan uusina ja luotaina: markkinat ovat muodostumassa. Markkinoiden vapautumista ja kehittymistä edistetään uuden sääntelyn, *reregulationin*, avulla (mm. Mansfield 2004, Salminen 2003). Niiden tarkoitus on määritelty kunnan kilpailukykyä lisääväksi. Siten markkinoilla toimivat yrittäjät ovat kuin osa koneistoa, jonka tavoitteena on toimia hintojen nousua ja kysynnän kasvua vastaan. Liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntäminen on suotavaa näitä tavoitteita silmällä pitäen. Yrittäjyys kilpailun ja yhteistyön merkeissä näyttäisi siten määrittävän kunnan edun näkökulmasta käsin. Se sisältää oletuksia kilpailusta ja yrittäjyyden optimointihyödyistä, ja tuottaa niihin nojaten kuvaa toimivista markkinoista sosiaalipalvelusektorilla. Kuntien hyvästä kilpailukykyä muodostuu toimijoiden yhteinen tavoite. Yhteistyön avulla markkinat muodostetaan palvelemaan kuntia. Vapaista markkinoista ei sen sijaan puhuta. Metaforisesti ilmaistuna markkinakuvaus muistuttaa koneistoa, joka käsittelee massan helpommin varastoitavaan muotoon.

TEHOKKUUSDISKURSSI

Palvelustrategiassa tulee määritellä, mitkä palvelut kunta tuottaa itse, mitä hankitaan ostamalla ulkopuoliselta palveluntuottajalta ja missä palveluissa käytetään asiakkaalle annettavaa palveluseteliä. Tavoitteena tulee olla *palvelujen laadun, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden paraneminen* sekä palvelujärjestelmän läpinäkyvyyden lisääntyminen. (15)

Eikä palvelutuotannon *kustannuksia* ole tarkoitus kasvattaa. (31)

Kuntien kustannuksille asetetaan katto. Laatu ja vaikuttavuutta tulee kehittää jäädytetyjen taloudellisten resurssien puitteissa. Palvelustrategian tulee sisältää toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tuoteistamisen merkitys korostuikin palvelusetelin käytön yhteydessä ja siihen tulee kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota. (30)

Kunta voi menetellä joko niin, että se hyväksyy palvelun tuottajien *listalle* kaikki sellaiset palveluntuottajat, jotka täyttävät palveluille ja niiden tuottamiselle sekä tuottajille itselleen asetetut kriteerit. Tässä tapauksessa palveluntuottajien *kilpailuttaminen* jäisi asiakkaan oman aktiivisuuden varaan. Vaihtoehtona on, että kunta itse kilpailuttaa palvelujen tuottajat. (30)

Kun rahoituspohjan on osoitettu kaventuvan ja palveluiden tarpeen kasvavan, edessä on tehtävien ja laatukriteerien uudelleenjärjestäminen. Kuntien tehtäviksi nostetaan koordinointi- ja valvontatehtävät tuotannon sijaan. Tuoteistamis-, listautumis- ja kilpailuttamistoimenpiteet nähdään tulevaisuuden kuntatyöntekijöiden ydinosaamisalueina. Uudelleen järjestelyn tuloksena syntyy tehokkaasti ja joustavasti tuottajia hyödyntävä sosiaalipalvelujärjestelmä, joka tuottaa kunnalle kustannussäästöjä. Diskurssin puhe muistuttaa tuotantotaloudellista ajattelua.

Hyväksyessään palveluntuottajia kunnan tulee niin ikään määritellä *yhdenmukaiset kriteerit* kaikille palveluntuottajille ja kohdella tuottajia *tasapuolisesti*. (30)

Järjestelmän käyttöönotto ja toimivuus edellyttää, että niin kunnilla kuin palvelujen tuottajillakin on *realistinen käsitys* palvelujen tuotantokustannuksista. Kuntien *on seurattava* hintojen kehittymistä ja lisättävä omaa *kustannustietoisuuttaan*. (30)

Tehtävien uudelleen järjestäminen ulkoistamisen keinoin edellyttää lisääntyvää valvontaa ja sääntelyä: kaikille tuottajille määritetään yhdenmukaiset tuotantokriteerit. Lisäksi kunnalta edellytetään tuottajien hintakehityksen seuranta. Kunta keskittyy vahvasti säätelemään ja yhdenmukaistamaan tuotantovaatimuksia sekä valvomaan tuottajien myyntitoimenpiteitä. Kunta ei pysy perinteisen asiakkaan roolissa vaan vahvistaa otettaan määräävänä osapuolena. Sille näytetään tarjottavan 'fiksun ostajan' (smart buyer, van Slyke 2003; van Slyke & Hammonds 2006) toimijan roolia. Kunnalla näyttäisi olevan valta kohdella tuottajia joko tasapuolisesti tai epätasa-arvoisesti.

Kuntien tuottavuuden kehitys (kokonaistuottavuus, terveydenhuolto- sekä sosiaalipalvelut) esitetään muistiossa taulukossa vuosilta 2001-2006. Esitystapa noudattaa monia muita aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja vertailuja (esim. Huovari, Kiander, Volk 2006; Verheijen & Coombes 1998; Maroto & Rubalcaba 2008). Kehitys näyttäisi olevan vuotta 2005 lukuun ottamatta negatiivinen. Syitä tuottavuuden negatiiviseen tai vuoden 2005 positiiviseen kehitykseen muistiossa ei avata, kuten ei määritetä myöskään itse tuottavuustermiä. Taulukon tehtävänä on korostaa tuottavuuden parantamisen välttämättömyyttä.

Palvelujen kustannukset vaihtelevat paljon kuntien välillä, mikä kertoo palveluiden *tuottavuuseroista*. Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon menot asukasta kohden ovat kansainvälisesti vertaillen kohtuulliset. Huomattava on kuitenkin, että sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottavuuden kehitys on ollut *negatiivinen* koko 2000-luvun. (16)

Pienikin vuotuinen *muutos* vaikuttaisi voimakkaasti palvelujen kustannuksiin pitkällä aikavälillä. Esimerkiksi yhden prosentin vuotuinen tuottavuuden kohoaminen poistaisi ikääntymisen mukanaan tuoman *hyvinvointipalvelujen lisätyövoimatarpeen* kokonaan 2040-luvulle tultaessa (VATT). (16)

Muistiossa kerrotaan palvelujen kustannusten vaihtelevan suuresti kuntien välillä, minkä katsotaan johtuvan palveluiden tuottavuuseroista. Tuottavuuteen vaikuttavia tekijöitä kuten esimerkiksi laaturot, erot tuottajien taloudellisessa kannattavuudessa tai kannattavuuden kehitys, ei esitetä. Tuottavuuden merkityksellistyminen diskurssissa on siten rajaava: tuottavuutta tarkastellaan kunnan näkökulmasta koko markkinoiden sijaan samoin kuin säänneltyjen markkinoiden diskurssissa tarkasteltiin markkinoiden kehittymistä kunnan näkökulmasta.

Tuottavuuden parantamisen välttämättömyys perustellaan muistiossa myös työvoiman saatavuuteen liittyvin väittämin kuten ”Työvoiman saatavuus on vaikeutunut jo nyt” ja ”Työvoimasta kilpaillaan tulevaisuudessa entistä tiukemmin”. Samalla tekstissä tarjotaan *mahdollisuus muutokseen* työvoiman eläköitymisen yhteydessä. Siinä missä tähän asti on palkattu joka vuosi 4.000 työntekijää lisää, on mahdollista tarkastella uudella tavalla henkilöstön määrää: jos toimintaa pystytään tehostamaan ja tuottavuutta saadaan nostettua, parantaa se kuntien tilannetta:

järjestelmän käyttöönotto *voi tehostaa* myös kunnan omaa toimintaa. (15)

palvelusetelijärjestelmä *voi auttaa* torjumaan niitä kunnalliseen palvelujärjestelmään kohdistuvia paineita, joita aiheutuu kuntien palveluksessa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön runsaasta eläkkeelle siirtymisestä lähi vuosina. (15)

Varovaisesti annetaan myös toivoa palvelusetelijärjestelmän mukanaan tuomasta tehokkuusparannuksesta. Paineilla tässä yhteydessä viitataan siten paitsi työvoiman saantiin myös työvoimakustannuksiin: palvelusetelijärjestelmässä nähdään keino jättää palkkaamatta kuntasektorille työntekijöitä eläkkeelle lähtevien tilalle. Markkinadiskurssin esittämä tavoite markkinoiden työllistävästä tehtävästä asettuu näin tuottavuusdiskurssin kanssa ristiriitaiseen asemaan. Sen voi ymmärtää siten, että työllistävyystavoite jätetään yksityisten tuottajien tehtäväksi samalla, kun kunta säästää kustannuksissa. Yhtälö, jossa kunnan kustannukset alenevat samalla kun alan työllisyys paranee voi merkitä vain entistä alhaisempaa palkkatasoa. Muistiossa viitataankin siivousalan yrityksiin tulevaisuuden sosiaalipalveluntuottajina:

Kaikilta sosiaalipalvelujen tuottajilta ei sen sijaan edellytetä kuulumista yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien rekisteriin, vaan palvelujen tuottajana voisi toimia esimerkiksi siivousalan yritys. (30)

Kolmannen tulkitsemäni diskurssin keskiössä on kuntien rahoitusahdinko ja sen myötä esiin nostettu pelko tuotannon riittämättömyydestä. Diskurssi käsittelee palvelutuotantoa, mutta toisin kuin säänneltyjen markkinoiden diskurssi, se keskittyy kustannusnäkökulmaan ja säästöihin markkinoiden näkökulman sijaan. Yksityistäminen toimii keinona julkisen sektorin koon ja kustannustason alentamiseksi, joskin sosiaalipalvelujen osalta sen kustannustehokkuutta on epäilty (van Slyke 2003). Liiketoimintamahdollisuudet rakentuvat tuoteistettujen, ennalta tarkasti määriteltyjen palvelupakettien tarjontaan sekä kustannustehokkuuteen tähtäävän työnjaon edistämiseen sosiaali- ja terveyspalvelutuotannossa. Kuvaksi sosiaali- ja terveyspalveluyrittäjyydestä määritetty muiston perusteella julkisen sektorin omaa tuotantoa täydentävä, kunnan tehtävää tukeva ja kustannuksia hillitsevä, joustava ja edullinen tuottaja. Tehokkuusvaatimus ei kohdistu niinkään markkinoihin tai yksittäisiin tuottajiin vaan niiden hankkijaan eli kuntaan. Diskurssi antaa kunnalle normatiivisesti ohjeet, miten toimia asetetun tehokkuuspäämäärän saavuttamiseksi. Ohjeet ja määräykset annetaan selkeästi, niitä tarvitsee enää noudattaa. Metaforisesti ilmaistuna diskurssi muodostaa koneenkäyttäjän tehtäväkuvauksen.

Tehtävänä on koneiston osia vaihtamalla ja uusimalla saada entistä suurempi määrä massaa käsiteltyä vähimmäislaatustandardien mukaisesti entistä edullisemmin.

SOSIAALIPOLIITTINEN DISKURSSI

Tekstissä mainitaan useita lakiasetuksia ja uudistussuunnitelmia (sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki 733/1992, sosiaalihuoltolaki 29 a §- 29 g §, asiakasmaksulaki (12 §) työryhmän ehdotus terveydenhuoltolaiksi STM selvityksiä 2008:28), jotka määrittävät kuntien rahoitusmahdollisuudet palveluita järjestäessään sekä hallitusohjelman linjauksia. Auktoriteeteina toimivat poliittisissa elimissä tehdyt päätökset sekä niiden linjausten mukaisesti laaditut lait ja asetukset.

Keskeinen sosiaali- ja terveyspoliittinen linjaus Suomessa on *väestön hyvinvoinnin* ja terveyden edistäminen. (15)

Asiakasmaksulainsäädännöllä varmistetaan, että *maksujen suuruus* ei ole esteenä kunnallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin hakeutumiselle. (17)

Yritysten palvelutarjonta lisää osaltaan kansalaisten valinnanmahdollisuuksia parantaa palvelujen saatavuutta. (27)

Kyseessä ovat myös moraaliset näkemykset, kuten sairastuneen pääsy hoitoon varallisuudesta riippumatta. Miller ja Rose (1997) kuvaavat hyvinvointijärjestelmäksi tällaista hallintarationaalisuutta, joka varmistaa, että kansalaiset saavat järjestettyä apua. Järjestelmän toimintaperiaatteet ovat ennaltaehkäisy ja vaaran torjuminen (Miller ja Rose 1997, 121-123.). Yritysten tuotantoresurssit nähdään keinoksi turvata kansalaisille palvelujen saatavuus.

Lähtökohtana tulee olla asukkaiden ja asiakkaiden oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu (*yhdenvertaisuusperiaate*). (15)

Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti kansalaisten *yhdenvertaisuus* palvelujen käyttäjinä tulee turvata mm. nostamalla palvelujen *laatusuositusten* sitovuustasoa. (16)

Lähtökohtana oli, että palvelujen *järjestämisvastuu* säilyy kunnilla ja että asiakkaan mahdollisuudet saada palvelut *kohtuullisin kustannuksin* turvataan. (9)

Miller ja Rose (1997, 123) huomauttavat, ettei hyvinvointijärjestelmää tulisi ymmärtää valtion muotona (vrt. hyvinvointivaltio) vaan ihanteiden ja ohjelmien johdonmukaisuuksina. Sellaisen muodostavat diskurssissa periaatteet kuten yhdenvertaisuusperiaate, palveluiden järjestämisvastuu, laatustandardit ja kohtuullisuusmääritelmät. Diskurssissa yhdenvertaisuusperiaate käsitetään muuttumattomana vakiona, jota ei vaaranneta. Kansalaisten yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen niukkojen resurssien aikana edellyttää muistion mukaan laatustandardien uudelleen määrittämistä ja yhtenäistämistä, jotta jokaiselle kuntalaiselle voidaan taata samanarvoinen kohtelu. Diskurssissa pidetään kiinni yhdenvertaisuusperiaateista ja laatusuositusten yleissitovuudesta samalla kun asiakasmaksuille asetetaan katto, eikä muiden rahoituslähteiden tasoa mainita nostettavan. Se voi tarkoittaa laatuosan heikentämistä. Diskurssissa korostetaan kunnan velvollisuutta huolehtia sekä kansalaisten tarpeiden arvioinnista ja järjestämisestä että heidän tasavertaisesta kohtelustaan. Kunnille annetaan ehdoton lakisääteinen vastuu palveluiden järjestämiseksi kaikille tarvitsijoille tasavertaisesti, mutta rajalliset hinnoitteluvaihtoehdot, jotka perustuvat asiakasmaksulainsäädäntöön. Täydellinen vapaus kunnille annetaan palveluiden

järjestämistavoiksi, kunhan valtakunnalliset vähimmäislaatustandardit täyttyvät. Tehtävä rajataan ennalta annetuin ehdoin ja se muistuttaa tuotantotaloudellista ongelmanasettelua.

Sosiaalipoliittinen diskurssi määrittää sosiaali- ja terveyspalvelutuotantoa asettamalla sille ehtoja ja rajoja. Ari Saarisen mukaan pohjoismainen hyvinvointi-ideologia sisältää mm. sosialismin, kristilliseen hyväntekeväisyyteen ja yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen perustuvia arvoja (Saarinen 2008, 1253). Diskurssin periaatteista ja auktoriteeteista muodostuvat metaforiseen koneistoon ohjelmoitavat minimilatuvaatimukset ja muut tuotantoprosessia määrittävät yksityiskohdat. Näin massan käsittelytuloksesta saadaan tasainen. Yrittäjyyttä tai liiketoimintaa diskurssi ei puhuttele. Sari Rissanen, Anneli Hujala ja Merja Helisten (2010) toteavat artikkelissaan, että ammattiryhmänä sosiaalityöntekijöillä on tekemiensä päätösten vaikutuksesta huomattava valta alan yritysten taloudelliseen tilanteeseen, ja vaikka sosiaalityön ja yksityisen sosiaalipalvelutuotannon välinen yhteys onkin huomattu, on sen ympärillä käyty keskustelu ollut Suomessa vähäistä. Sosiaalityöntekijöiden kiinnostus yrittäjyyteen on niin ikään erittäin vähäistä, minkä tutkijat uskovat johtuvan alan julkista sektoria korostavasta traditiosta ja koulutuksen sisällöstä. (Rissanen et al. 2010, 17).

ASIAKKUUSDISKURSSI

Yritysten palvelutarjonta lisää osaltaan *kansalaisten valinnanmahdollisuuksia*. (27)

Asiakkaalla on aina mahdollisuus ostaa palvelusetelillä kustannettujen palvelujen lisäksi toivomiaan *lisäpalveluita omalla rahoituksellaan*. (27)

Asiakkaan mielipide palvelusetelin saamisesta tulee kuitenkin *ottaa huomioon*, kun kunnassa käytetään palveluseteliä asiakkaan tarvitseman palvelun järjestämiseen. (27)

Muistion asiakkuuskeskustelu on monisyinen: asiakas ja kansalainen esiintyvät diskurssissa samanaikaisesti. Asiakas yhtäältä ostaa ja toimii kuluttajana, on toisaalta palvelun tarvitsija, jonka mielipide tulee ottaa huomioon. Hänellä ei siten näytä olevan täyttä kuluttajan toimijavaltaa. Kuluttajuus rajoittuu lisäpalvelumarkkinoihin, joissa kunta ei ole järjestäjänä eikä vastuussa. Markkinoita näyttää asiakkuuden näkökulmasta katsottuna muodostuvan kaksi: lisäpalvelumarkkinat ja ei-kasvatavat säännellyt suuret markkinat. Asiakkuus näyttää siten muotoutuvan yhtäältä kuluttajuuden ja toisaalta kansalaisuuden kautta. *Kuluttaja-asiakas* on vapaa omatoimisesti valitsemaan ja maksamaan yksityiset palvelunsa. Palvelutarvitsijan rooli piirtyy näin aktiivisena asiakkaana, joka valintojensa kautta vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen. Asiakas muistuttaa Millerin ja Rosen (1998, 131) valiberalistista riippumatonta kansalaista. Ero ikäänäytymisdiskurssin passiivisuuteen on ilmeinen.

Ennen palvelusetelin myöntämistä asiakkaan *palvelutarve on arvioitava*. (31)

Päätöksen hoidon toteuttamisesta voi tehdä *lääkäri*. (31)

Nämä tiedot ovat tärkeitä, jotta hän osaisi arvioida halukkuutensa ja *kykynsä* toimia palvelusetelimarkkinoilla. (31)

Palvelusetelin arvo tulisi määritellä siten, että se on *asiakkaan kannalta kohtuullinen*. (31)

Kansalaisasiakkaalla on puolestaan rajattuja oikeuksia, joiden tarkoituksenmukaisuutta ja täyttymistä valvotaan. Jopa hänen maksuosuudestaan kannetaan huolta. Kansalaisasiakas ei ole

täysivaltainen asiakas, koska ei itse ole täysivaltainen maksajakaan. Kansalaisasiakkaasta muodostuu vaillinaisen toimintakyvyn ja –vallan omaava toimija:

Koska palveluseteli edistää asiakkaan valinnanvapautta, on sillä mahdollista tukea hänen omaa vastuutaan palveluiden tarvitsijana (15)

Samaan aikaan on kuitenkin yhteiskunnan *velvollisuus huolehtia* niistä, jotka *eivät aidosti pysty tekemään valintoja* (15)

Asiakas voi myös olla toimijana joko vastuullinen ja itseohjautuva oman terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjä tai huolehdittava ja valintoihin kykenemätön. Toisin kuin kuluttaja-asiakkaan kohdalla, *vastuullisen asiakkaan* valinnanvapautteen yhdistyy samanaikaisesti vastuusta omasta hyvinvoinnista ja terveydestä. Vastuullinen asiakas eroaa siten kuluttaja-asiakkaasta. Diskurssin vastuullinen asiakas muistuttaa Millerin ja Rosen kuvaamaa vastuullista kansalaista, joka vastikkeena valtion tarjoamasta sosiaalisesta turvallisuudesta kunnioittaa velvollisuutensa olla säästäväinen, vastuullinen ja luotettava. (Miller & Rose 1997, 130.) Simons (2006, 532-533) huomauttaa ihmisen omavastuun liittyvän biopoliittiseen riskienhallintaan: samalla kun riskit käsitetään negatiivisena, niihin liittyy myös jonkinlainen ansainnan mahdollisuus. Investointi omaan hyvinvointiin ja terveyteen nähdään tärkeänä niin kauan kuin siitä on odotettavissa jonkinlaista hyötyä.

Diskurssissa rakentuvat kahdet eri sosiaalipalvelumarkkinat: ne, joissa kunta on kansalaisten palveluiden tarpeen määrittäjä ja maksaja ja ne, joilla kuluttaja itse maksaa palveluistaan. Yrittäjyys ja liiketoimintamahdollisuudet määrittyvät markkinoilla eri asiakasryhmien mukaan. Metaforinen massa on lajiteltu ominaisuuksiensa; valmiuksien, kykyjen ja resurssien mukaisesti eri ryhmiin.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Analyysini tuloksena nimitän diskursseja ikääntymisen uhka-, säännelyjen markkinoiden, tehokkuus-, sosiaalipoliittisen ja asiakkuusdiskursseiksi. Olen kuvannut käytäntöjä, joilla yrittäjyys niissä merkityksellistyy. Diskurssien väliset ristiriitaisuudet antavat mahdollisuuden keskustella niiden taustalla vaikuttavista ideologioista. Muodostamani metaforat massa, koneisto, koneenkäyttäjän tehtävänkuvauksena ja minimilaatuvaatimukset heijastavat ja luovat kuvaa tuotantotaloudellisesta ajattelusta. Siinä annettuun ongelmaan, ikääntymiseen, halutaan löytää ratkaisu, joka täyttää ennalta annetut vaatimukset. Ikääntymisen uhkadiskurssi toimii siten perusteluna säännelyjen markkinoiden ja tehokkuusdiskursseille. Annetuissa vaatimuksissa on puolestaan kyse mm. sosiaalipoliittisista vähimmäisvaatimuksista ja markkinat tulee järjestää siten, että ne täyttävät tämän tehtävän. Tuotantotaloudellinen ajattelu välittyy diskursseista, ja niitä kuvaavat metaforat näyttävät vahvistavan toisiaan. Kuva ei kuitenkaan ole yhtenäinen, mikä avaa tilaa johtopäätöksille: analysoimani ulkoistamisen unelmapuhe (vrt. Knights ja Jones 2007) ei koostu pelkästä teknologisesta optimoinnista tai kapitalistisesta logiikasta vaan sisältää vahvoja kulttuurillisia, eettisiä, taloudellisia ja sosiaalipoliittisia arvoja ja oletuksia.

Diskurssi	Arvot, oletukset	Yrittäjyyden ehdot ja mahdollisuudet
Ikääntymisen uhka	Ikääntyvä väestö työväestön taakkana. Ikääntyminen uhkaa kuntataloutta	Ei puhuttele yrittäjyyttä.

	ja vaatii palvelujärjestelmän uudistamista.	
Säännellyt markkinat	Palveluiden kysynnän kasvu negatiivinen ilmiö. Kysyntää ja tarjontaa ei tule lisätä. Markkinat, kilpailu ja tuottajien välinen yhteistyö estävät hinnannousua, edistävät laatua ja kunnan kilpailukykyä.	Yrittäjyys julkisen sektorin täydentäjänä ja innovaatioiden edistäjänä. Toimiminen hintojen nousua ja kysynnän kasvua vastaan. Pienyrittäjyyden keskittyminen lähipalveluihin.
Tehokkuusdiskurssi	Palvelujen vähimmäisvaatimukset saavutettava entistä pienemmillä kustannuksilla.	Yrittäjyydellä kunnan edun optimointitehtävä.
Sosiaalipoliittinen diskurssi	Kansalaisten yhdenvertaisuus taataan yhdenmukaisuudella. Asettaa ehtoja palvelutuotannolle.	Ei puhuttele yrittäjyyttä.
Asiakkuus	Palvelutarvitsijat jakautuvat toimintakykynsä ja –halukkuutensa mukaan kuluttajiin, vastuullisiin kansalaisiin ja huolehdittaviin.	Liiketoimintamahdollisuudet muodostuvat palvelusetelipalveluista ja asiakkaan itse maksamista lisäpalveluista.

Taulukko 1: Yrittäjyyden ehdot ja mahdollisuudet

Taulukossa 1 olen kuvannut, miten kukin diskurssi tuottaa yrittäjyyden ehtoja ja mahdollisuuksia. Säännelyjen markkinoiden diskurssi nostaa esiin uudet liiketoimintamahdollisuudet. Se korostaa myös yhteistyön ja kilpailun rinnakkaiseloja, jota toimialalla tulisi käyttää hyväksi. Tehokkuusdiskurssin tarjoama hierarkiajärjestys puolestaan asettaa yrittäjyyden ja liiketoimintamahdollisuudet alisteiseksi kunnan tehokkuustavoitteille. Yrittäjille tarjotaan molemmissa diskurssissa epäitsekästä asennetta liiketoimintansa toteuttamiseen. Tällaisen liiketoiminnan voi ymmärtää sosiaalisena tai yhteiskunnallisena yritysyrityksinä. Paul Lightin (2008, 89) mukaan yhteiskunnallinen yritys pyrkii liikevoiton sijaan maksimoimaan yleistä sosiaalista hyvinvointia. Toisaalta tarjottu liiketoiminta voidaan ymmärtää halvempien palveluiden kehittämisenä. Toiminta voi puolestaan olla joko uusien, tehokkuutta edistävien, innovaatioiden tuomista markkinoille tai parempaan kustannustehokkuuteen perustuvaa tuotantoa. Kustannustehokkuuden saavuttaminen on mahdollista suuruuden ekonomian avulla olemassa olevien palvelujen tehokkaampaa tuotantotapaa kehittämällä. Tällöin kiinteiden kustannusten osuutta tuotannossa pyritään laskemaan (Brealey & Myers 1996, 917). Tämä tarkoittaa suurempia palvelutuotantoyksiköitä ja suurempia yrityksiä. Lisäksi sosiaalipalvelumarkkinoiden avaaminen siivousalan yrityksille, kuten muistion sivulla 30 ehdotetaan, merkinnee sosiaalialalle alempaa koulutustasovaatimusta ja nykyisten palkkatalukkojen vertailun perusteella alan palkkakustannusten alenemista.¹

On kiinnostavaa, miten käyttämässäni aineistossa yrittäjyyttä samanaikaisesti rakennetaan sekä uhkan että kuluttajuuden näkökulmasta: Markkinat näyttävät rakentuvan kahdesta osamarkkinasta, joista julkisen rahoituksen markkinat ovat niin merkittävät, että kasvaessaan voivat aiheuttaa kuntatalouden romahduksen. Toisen osamarkkinan muodostavat lisäpalvelumarkkinat, jotka vielä jäävät epämääräisiksi. Ne ovat vasta kehittymässä ja muodostuvat kuluttajan aidoista ja omarahoitteisista valinnoista. Yrittäjyys ja liiketoimintamahdollisuudet on siten kytketty paitsi kriisin aiheuttamaan pakottavaan tarpeeseen myös asiakkaan valinnanvapauden mahdollisuuteen.

Sosiaalipalveluyritysten pääsy rahallisiin resursseihin kuten investointitukiin on ollut heikkoa (Merenheimo 2008). Kettusen (2006) mukaan vuonna 2006 94 % alan yrittäjistä oli naisia. Naisten

sosiaalipalveluyritykset ovat pääosin pieniä, minkä seurauksena heidän asemansa mahdollisessa hintakilpailussa ei Kettusen mukaan ole vahva. Tätä taustaa vasten ajatellen yksi mahdollinen seuraus on naisten markkinoiden muotoutuminen pienille lisäpalvelumarkkinoille suurten hintakilpailujen markkinoiden siirtyessä suurempien tuottajien haltuun. Tällainen kehitys saattaa voimistaa sukupuolten välistä segregatiota: Vaikka miespuolisten yrittäjien määrä uusien markkinoiden myötä nousisi ja horisontaalinen segregatio sen myötä laskisi, työntyisivät tällä hetkellä alalla toimivat naisyrittäjät pienille markkinoille pois nykyisiltä suurilta. Näin toimialan sisäinen segregatio voimistuisi. Kiran Mirchandani (1999) on todennut toimialojen välisten rakenteellisten erojen tuottavan ja pitävän yllä sukupuolten välistä segregatiota pikemminkin kuin yksilöiden ominaisuuksiin liitetyt erot. Samanlainen kehitys on nähdäkseen mahdollista myös toimialojen sisällä. Toimialan ja välittömän liiketoimintaympäristön sisäisten tekijöiden vaikutusta sukupuolistaviin johtamiskäytäntöihin ovat korostaneet mm. Päivi Eriksson, Susan Meriläinen ja Elina Henttonen (2008). Anne Kovalaisen ja Leila Simosen (1996, 197) mukaan naisten yritystoiminta ei yleensä noudata yrittäjyystutkimuksissa usein esitettyä ajatusta pienen yrityksen kasvuedellytyksistä markkinoilla selviytyäkseen: naisten yritykset ovat tyypillisesti pieniä mutta joustavia. Joustava yritys vaikuttaisi suuryrityksen rinnalla mahtuvan tarjottuun ahtaaseen positioon. Eri asia on, miten arvostettu tällainen positio olisi, sillä esimerkiksi Helene Ahl (2006) on havainnut ristiriidan poliittisen, kasvua korostavan yrittäjyyspuheen ja yrittäjien toiveiden välillä.

Havaintoni ovat samansuuntaisia Lew Perrenin ja Peter Jenningsin (2005) tekemien havaintojen kanssa, jotka osoittavat hallitusten yrittäjyyspuheen nojaavan käsitykseen yrittäjien liiketoiminnasta suuren talouden alajärjestelmänä itsenäisen toiminnan sijaan. Havainnot nostavat esiin Baumolin tulevaisuuden tuloja ja kustannuksia kalkuloivan yrittäjän lisäksi myös keskustelun Aldrichin (1999) innovatiivisen ja imitoivan yrittäjän välisestä erosta. Jennifer Cliff, P. Devereux Jennings ja Royston Greenwood (2006) yhdistävät innovatiivisuuden uudenlaiseen organisointitapaan ja argumentoivat, että mm. toimialan vanhoja käytäntöjä kyseenalaistava käyttäytyminen osoittaa innovatiivisuutta. Pääasiallisen kiinnostuksen kohteena ja innovatiivisuuden selittävänä tekijänä ovat siten yrittäjän kokemukset ja käsitykset. Tuon esiin toisenlaisen näkökulman yrittäjyyskeskusteluun hahmottamalla toimijoita, joita diskursiivisesti muotoutuneet liiketoimintamahdollisuudet puhuttelevat. Tutkimusten mukaan emotionaalinen sitoutuneisuus rohkaisee toimijaa osallistumaan merkityksenannon rakentamiseen, ja esimerkiksi nanoteknologiakeskustelussa kyseinen tunne oli jännitys, jota etenkin alkuvaiheessa diskursiivisesti pidettiin yllä (Grodal 2007, 102). Tanskassa luovien alojen kohdalla yrittäjyydelle rakentui uskonnollisesti latautunut pelastustehtävä monikansallisten hirviöiden käsistä (Meier Sørensen 2008, 87). Yhtenäisten kansallisten arvojen sijaan korostan Peter Bergenin ja Thomas Luckmannin (1977) tavoin kulttuurien pirstaleisuutta ja esitän, että muistiosta tulkitsemisani diskursseissa rakennettu yrittäjyys ja liiketoimintamahdollisuudet puhuttelevat erityisesti sellaisia toimijoita, jotka tiedostavat ikääntymisen uhkan ja ovat emotionaalisesti sitoutuneet optimointiajatteluun uhkan poistamiseksi. Heillä on kannustin osallistua liiketoimintamahdollisuuksien merkityksen rakentamiseen omaa etuaan silmällä pitäen. Samoin kannustin osallistumiseen on toimijoilla, jotka tietoisesti vastustavat näitä samoja ajattelumalleja, kuten Maguire ja Hardy (2006) esittävät. Cliffin et al. (2006) ajatusta seuraten sosiaalipalvelutoimialalle niin subjektiivisen eettisistä kuin taloudellisistakin vaikuttimista johtuen uudenlaista mallia tuovat toimijat määritellään innovatiivisiksi. Sosiaalista konstruktionismia seuraten esitän, ettei kyse ole kuitenkaan yksittäisen toimijan kekseliäisyydestä vaan kokonaisesta rakentamisprosessista, johon lukeutuu myös kuvaamani liiketoimintamahdollisuuksien rakentaminen tietynlaisia toimijoita puhutteleviksi.

Diskursseissa tuotetut merkitykset ja toimijuuden ehdot ovat neuvoteltavissa. Muutoksen mahdollisuuden muotoilen kysymyksiksi jatkotutkimusta varten: Miksi sosiaalipoliittinen diskurssi ei tarjoa minkäänlaista puhumisen paikkaa yrittäjyydelle? Kenen etua ajaa yrittäjyyden ahtaminen kovan kilpailun tai joustavan lisätuotannon alueelle? Kenelle vanheneminen on uhka? Minkälaisia

osaamisvaatimuksia tuotannollinen optimointiajattelu asettaa yrittäjyydelle? Näihin kysymyksiin minulla itselläni ei ole vastausta. Kysymykset heijastavat sosiaalipalveluyrittäjyyteen liittyvien näkökulmien monimuotoisuutta.

KIRJALLISUUS

Ahl, H. (2006). *Why Research on Women Entrepreneurship needs New Directions? Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 30(5), 595-621.

Aldrich, H. (1999). *Organizations Evolving*, Sage, London.

Baumol, W. (1993): *Formal entrepreneurship theory in economics: Existence and bounds*, *Journal of Business Venturing* 8, 197-210.

Bergen, P. & Luckmann, T. (1977). *Die gesellschaftliche Konstruktion der Wirklichkeit*, Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.

Blomstedt, J. (2003). *Retoriikkaa epäilijöille*, Helsinki: Loki-kirjat.

Brealey, R & Myers, S. (1996). *Principles of Corporate Finance*, New York: McGraw-Hill.

Bröckling, U. (2003). *Menschenökonomie, Humankapital, Eine Kritik der biopolitischen Ökonomie*, *Mittelweg* 36, 3-23.

Cliff, J., Devereux Jennings, P. & Greenwood R. (2006). *New to the Game and Questioning the Rules: The Experiences and Beliefs of Founders who Start Imitative versus Innovative Firms*, *Journal of Business Venturing* 21(5): 633-663.

Companys, Y. & McMullen, J. (2007). *Strategic Entrepreneurs at Work: The Nature, Discovery, and Exploitation of Entrepreneurial Opportunities*, *Small Business Economics*, 28:301-322.

Eriksson, P. & Meriläinen, S. & Henttonen, E. (2008). *Managerial work and gender - Ethnography of cooperative relationships in small software companies*, *International Journal of Business Excellence*, vol:1(4).

Eräsaari, L. (2002). *Julkinen tila ja valtion yhtiöittäminen*, Helsinki: Gaudeamus.

Foucault, M. (2005) *Tiedon arkeologia*, Tampere: Vastapaino.

Grodal, S. (2007): *The Emergence of New Organizational Field – Labels, Meaning and Emotions in Nanotechnology*, Stanford University.
<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=1338864011&Fmt=6&clientId=17454&RQT=309&VName=PQD>
luettu 1.3.2010.

Hallipelto, A. (2008). *Paras tuottakoon, Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 68*, Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Hellsten, I. (2002). *The Politics of Metaphor, Biotechnology and Biodiversity in the Media*, *Acta Universitatis Tamperensis* 876, Tampere: Tampere University Press.

Hjorth, D., Jones, C. & Gartner, W. (2008): *Introduction for 'Recreating/Recontextualising Entrepreneurship'*, *Scandinavian Journal of Management*, 24, 81-84.

Huovari, J., Kiander, J. & Volk, R. (2006). *Väestörakenteen muutos, tuottavuus ja kasvu, Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja nro 198*, Helsinki.

Jokinen, A. (2002). *Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen, teoksessa Diskurssianalyysi liikkeessä*, Arja Jokinen, K. Juhila, & E. Suoninen (toim.), Tampere: Vastapaino, 126-159.

Julkunen, R. (2001). *Suunnanmuutos – 1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa*, Tampere: Vastapaino.

Kauppinen, S. & Niskanen, T. (2005). *Yksityinen palvelutuotanto sosiaali- ja terveydenhuollossa, Stakes, raportteja 288*, Helsinki.

Kettunen, R. (2006). *Sosiaalipalvelut, Kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaraportti 18/2006*.

Knights, D. & Jones, B. (2007): *Outsourcing (the) economy to India: utopian and dystopian discourses of off-shoring*, *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 27 No. 11/12, pp. 433-446.

Knuuti, J., Lehtonen, S. & Vidlund M. (2007). *Ikääntymisen vaikutukset EU-25-maiden lakisääteisiin eläkejärjestelmiin*, *Eläketurvakeskuksen katsauksia 2007:2*.

Koskiahio, B. (2008). *Hyvinvointipalvelujen tavaratalossa*, Tampere: Vastapaino.

Kovalainen, A. & Simonen, L. (1996). *Sosiaali- ja terveysalan yrittäjyys*, Helsinki, WSOY.

Light, P. (2008). *The Search for Social Entrepreneurship*, USA: Brooking Institution Press.

Maguire, S. & Hardy, C. (2006). *The Emergence of New Global Institutions: A Discursive Perspective*, *Organization Studies* 27(1): 7-29.

Mansfield, B. (2004). *Rules of Privatization: Contradictions in Neoliberal Regulation of North Pacific Fisheries*, *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 94, No. 3 (Sep., 2004), pp. 565-584.

Maroto, A. & Rubalcaba, L. (2008). *Structure, size and reform of the public sector in Europe; teoksessa Innovation in Public Sector Services*, P. Windrum & P. K., Cheltenham: Edward Elger Publishing Ltd, 41-63.

Martin, J. (1990). *Deconstructing organizational taboos: The suppression of gender conflict in organizations*. *Organization Science*, 1: 339-359.

Meier Sörensen, B. (2008). 'Behold, I am making all things new': *The entrepreneur as savior in the age of creativity*, *Scandinavian Journal of Management* 24, 85–93.

Merenheimo, P. (2008). *Naisyrittäjyys Lapissa, teoksessa Veni, Vidi, Turbavi, Tasa-arvorata alueella, työyhteisöissä ja yrittäjyydessä*, A-M. Ahola, P. Alho, I. Heikkilä, A. Kallioniemi, P. Merenheimo (toim.), Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 104-137.

Miller, P. & Rose, N. (1999). *Köyhiä ohjelmoimassa: köyhyyslaskelma ja asiantuntijatieto, teoksessa Biovallan kysymyksiä*, S. Hänninen & J. Karjalainen, Tampere: Gaudeamus, 111-149.

Mirchandani, K. (1999). *Feminist insight on Gendered Work: New Directions on Research on Women and Entrepreneurship*, *Gender, Work and Organization* 6(4), 224-235.

Mumby, D. & Putnam, L. (1992). *The Politics of Emotion: A Feminist Reading of Bounded Rationality*, *Academy of Management Review* 17(3), 465-486.

Niiranen, V. (2003). *Kunnallisten sosiaalipalvelujen kilpailuttamisen sosiaalipoliittinen näkökulma, teoksessa Kilpailuttaminen sosiaali- ja terveyspolitiikan näkökulmasta*, E. Ollila, M. Ilva, M. Koivusalo (toim.), *Stakes raportteja* 276, Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino, 69-79.

Ogbor, J. (2000). *Mythicizing and reification in entrepreneurial discourse: ideology-critique of entrepreneurial studies*, *Journal of management studies* 37(5), 605-635.

Parkkinen, P. (2007). *Väestön ikääntymisen vaikutukset kansantalouteen, VATT-tutkimukset* 136, Helsinki.

Perelman, C. (1980). *Das Reich der Rhetorik*, München: C.H. Beck.

Perren, L. & Jennings, P. L.: *Government Discourses on Entrepreneurship: Issues of Legitimization, Subjugation, and Power*, *Entrepreneurship Theory and Practice*, March 2005, 173-184.

Rindova V., Pollock, T. & Hayward, M. (2006). *Celebrity Firms: The Social Construction of Market Popularity*, *Academy of Management Review*, Vol. 31, No. 1, 50-71.

Rissanen, S., Hujala, A. & Helisten, M. (2010). *The state and future of social service enterprises - a Finnish case*, *European Journal of Social Work*, *European Journal of Social Work*, 1-19.

Salminen, Ari (2008). *Evaluating the New Governance of the Welfare State in Finland*, *Intl Journal of Public Administration*, 31, 1242-1258.

Salminen, A. & Viinamäki, O.-P. (2001). *Market Orientation in the Finnish Public Sector, from Public Agency to Privatised Company*, Ministry of Finance, Helsinki: University of Vaasa, *Research Reports* 27.

Shane, S. & Venkataraman, S. (2000). *The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research*, *Academy of Management Review*, Vol. 25, No. 1, 217-226.

Scott, J. (1992). *Experience, teoksessa Feminists theorize the Political*, Judith Butler & Joan Scott, Routledge, New York.

Simons, M. (2006). *Learning as Investment: Notes on governmentality and biopolitics*, *Educational Philosophy and Theory*, Vol. 38, (4), 523-539.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2008). *Palvelusetelin käyttöalan laajentaminen, Palvelusetelityöryhmän muistio, Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä* 2008:32, Helsinki: Yliopistopaino.

Steyaert, C. & Katz, J. (2004). *Reclaiming the space of entrepreneurship in society: geographical, discursive and social dimensions*, *Entrepreneurship & Regional Development*, 16, May, 179-196.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2008). *Naisyrittäjyys tänään ja huomenna, Naisyrittäjyys edistämistyöryhmän väliraportti*, 31.10.2008.

http://www.tem.fi/files/20722/Naisyrittäjyys_valiraportti.pdf (haettu 6.5.2009)

van Slyke, D. (2003). *The Mythology of Privatization in Contracting for Social Services*, *Public Administration Review*, Vol. 63, No. 3 (May - Jun., 2003), 296-315

van Slyke, D. & Hammonds, C. (2006). *Do Public Managers make a difference? The American Review of Public Administration*, Vol. 33 No. 2, June 2003, 146-163.

Verheijen, T. & Coombes, D. toim. (1998). *Innovations in Public Management*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Ltd.

Weedon, C. (1987). *Feminist practice and poststructuralist theory*, Oxford, England: Basil Blackwell.

Zilber, T.: *Stories and the Discursive Dynamics of Institutional Entrepreneurship: The Case of Israeli High-tech after the Bubble*, *Organization Studies* 2007; (28), 1035-1054.

¹ Siivous- ja sosiaalialan palkkataulukot ja nimikekuvaukset löytyvät osoitteista

http://www.pam.fi/mp/db/file_library/x/IMG/117433/file/Palkkataulukot%5F010508300909.pdf

<http://www.superliitto.fi/datafiles/userfiles/File/edunvalvonta/sopimus/palkryhbelmi06vir.pdf>

ja <http://www.vstea.fi/files/documents/ssosiaalipalvelutaulukkopalkat1.10.2007.pdf>

(haettu 28.5.2009)